

Slopa "silverskatten"
Kampanj: Höj inte skatten
för seniorer som vill arbeta

Nya

Sunt Förnuft

EN TIDNING FRÅN SKATTEBETALARNAS FÖRENING

NUMMER 1 · 2015

Smaka på New York
Häng med på en foodwalk
i världens häftigaste stad

SVERIGES VÄRSTTA SLÖSERI

Och "vinnaren" är...

EXKLUSIVT:
**MAUD OLOFSSON
SKRIVER SJÄLV OM
NUON-AFFÄREN**

JAGAD AV SKATTEVERKET OSKYLDIGT ANKLAGAD – SÅ KAN DU FÅ HJÄLP

Slöseriombudsmannen är en viktig del av Skattebetalarnas arbete i frågan om minskat slöseri och ökad hushållning med våra skattepengar.

Mer läsning hittar du på facebook.com/sloseriombudsmannen

De slösade värst

Text Åsa Hoffmann Foto Johan Bergmark

Nuon-affären är Sveriges värsta slöseri med skattepengar. Vattenfalls fiaskoköp 2009 blev överlägsen vinnare när Sunt Förnufts läsare röstade fram "Sveriges värsta slöseri".

– Hade det varit ett privat företag som gjorde den här affären hade ledningen fått avgå. Men när det är ett statligt företag som gör en dålig affär så är det ingen som tar ansvar, säger Slöseriombudsmannen Rebecca Weidmo Uvell.

Statligt ägda Vattenfalls köp av holländska kraftbolaget Nuon 2009 anses vara den sämsta storbolagsaffären genom tiderna. Priset, 89 miljarder kronor netto, visade sig vara för högt redan från början.

Vattenfall, och dess ägare svenska staten, har sedan dess fått skriva ner värdet på bolaget med hela 53 miljarder kronor.

Just ansvarsfrågan har varit en het debatt sedan affären synades i medierna 2013. Då framkom att näringsdepartementet haft tveksamheter till affären, men att regeringen efter lugnande svar från Vattenfalls styrelse ändå beslutade att gå vidare med köpet. Dåvarande näringsministern Maud Olofsson (C) menade att beslutet var förankrat med statsministern och de andra borgerliga partiledarna. Statsministern, Fredrik Reinfeldt, hänvisade däremot till ansvarigt statsråd, det vill säga Maud Olofsson.

– NUON-AFFÄREN HAR ju varit en riktig sten i skon för alliansen. Och alliansen gjorde som regeringar alltid gör – den skyddade statsministern, säger Rebecca Weidmo Uvell, som menar att det måste finnas konsekvenser för politiker som slarvar bort skattemedel.

– Vi borde återinföra tjänstemannaansvaret, som avskaffades på 1970-talet, säger hon.

Tjänstemannaansvaret innebar att tjänstemän i offentlig förvaltning kunde dömas för tjänstefel och straffas med disciplinåtgärder eller avsked om de begick fel eller förseelser.

Slöseriombudsmannen Rebecca Weidmo Uvell vill återinföra tjänstemannaansvaret för att stoppa slöseriet med skattepengar.

Grattis!

Birgitta Wiktorsson, 67, i Norrtälje vann en iPad mini i tävlingen att rösta fram Sveriges värsta slöseri.

– Jag är verkligen upprörd över slöseriet! Politikerna saknar respekt för andras pengar, säger hon. Grattis, säger vi!

Rebecca Weidmo Uvell är inte förvånad över att Nuon-affären fick flest röster i tävlingen "Sveriges värsta slöseri".

– Det är ju inte oväntat att det slöseri som omfattar störst summa pengar upprör mest, säger hon.

Nuon-affären fick 34 procent av rösterna. På andra plats kom "Pengarna i sjön" med 13 procent av rösterna och trea blev "Pengarna i Öresund" med 10 procent.

Rebecca Weidmo Uvell anser också att samhället måste ställa högre krav på kommunala politiker. Sveriges kommuner sköter två tredjedelar av den offentliga verksamheten och hanterar stora summor skattemedel varje år. Men det är alltid skattebetalarna som får stå för notan när politikerna slarvar eller fattar dåliga beslut.

– Jag kommer inte vara nöjd förrän vi inför en oberoende kommunrevision som granskar kommunala politiker, säger hon.

DET VIKTIGASTE TYCKER Rebecca Weidmo Uvell dock är att väcka uppmärksamhet kring slöseriet med skattemedel.

– Det handlar om att skapa engagemang på gräsrotsnivå. Jag hoppas att medlemmarna i Skattebetalarna tar egna initiativ, skriver insändare, ställer krav på sina politiker och väcker debatt. Då skapar man ett tryck på både politiker och media att sätta slöserifrågan högre upp på dagordningen, säger hon.

Att väcka uppmärksamhet kring slöseriet var också syftet med Sunt Förnufts tävling. De tio slöserifallen som läsarna fick rösta på var ett urval av högt och lågt från boken "365 sätt att slösa med dina skattepengar", som gavs ut hösten 2013 och är skriven av före detta Slöseriombudsmannen, Martin Borgs.

Och visst skapar slöserifrågan engagemang. Det märks inte minst på Slöseriombudsmannens facebookside där antalet följare ökat från 52 000 till 60 000 sedan oktober 2014.

Även Skattebetalarnas facebookside ökar stadigt i antal följare. ■

1: A PLATS: NUON-AFFÄREN

Lars Westerberg var tidigare styrelseordförande i Vattenfall och hävdade i KU:s utfrågning att han hade en väldigt positiv, enig styrelse bakom sig i att Nuon var rätt att köpa.

Foto: Bertil Enevåg Ericson / TT

NUON – SVERIGES VÄRSTA SLÖSERI (34% av rösterna)

Sunt Förnufts läsare har röstat fram Vattenfalls förvärv av holländska Nuon 2009 som Sveriges värsta slöseri med skattepengar. Hittills har den kostat Vattenfall 53 miljarder kronor.

Det är en historia som innehåller enorma missbedömningar, miljardförluster för de svenska skattebetalarna och politiskt kaos på regeringsnivå.

→ I februari 2009, mitt under den brinnande finanskrisen, köpte statligt ägda Vattenfall det holländska energibolaget Nuon för 89 miljarder kronor netto, den största kontant-affären i Sveriges historia. Sedan köpet har värdet på det holländska bolaget skrivits ner till att fram till i dag ha kostat Vattenfall 53 miljarder kronor.

Tanken var att skapa Europas största energibolag, och affären innebar att Vattenfall bland annat tog över cirka tre miljoner europeiska el- och gaskunder samt ett flertal kol- och gaseldade kraftverk i Europa. Men köpet gjorde också Vattenfall kraftigt skuldsatt, och har i efterhand lett till att företagets finanser försämrats kraftigt.

→ 2013, fyra år efter köpet, stod det klart vilken dålig affär Nuon-köpet hade varit,

och ansvarsfrågan orsakade en politisk storm. Det framkom att näringsdepartementet hade haft farhågor vad gällde affären, men övertygades av Vattenfalls styrelse att gå vidare med köpet. Enligt dåvarande näringsministern Maud Olofsson förankrades beslutet med regeringen.

– När det är större frågor av den här karaktären så frågar man naturligtvis ägaren. Och då ställde jag kontrollfrågor, därför att jag var väldigt tveksam till den här affären. Kan ni klara avkastningen om ni gör den här investeringen – och fick till svar "ja" och det förankrade jag naturligtvis med dem som sitter i regeringen, sa Maud Olofsson till Ekot.

Dåvarande statsminister Fredrik Reinfeldt hävdade dock att regeringen inte fattat något beslut om köpet, och hänvisade helt till Maud Olofsson och Vattenfalls styrelse. Ett internt dokument från Näringsdepartementet som senare publicerades av TV4:s Nyheterna bekräftade att beslutet var förankrat med regeringen. Miljöpartiet anmälde regeringens hantering av Nuon-affären till Konstitutionsutskottet, men Maud Olofsson vägrade infinna sig vid KU:s utfrågning.

→ Vattenfalls tidigare styrelseordförande

Lars Westerberg sa så här i KU-förhöret:
– Vår bedömning var att vi skulle klara det med marginal. Nu i efterhand framstår det inte som någon bra affär, men det är bara "de efterklokas klubb" som kan påstå att man kunde förutse finanskrisens effekter och det faktum att USA skulle gå över till skiffergas.

Anders Sundström, tidigare socialdemokratisk näringsminister, var ledamot i Vattenfalls styrelse när Nuon köptes. Han menar att det är ägarens ansvar och att styrelsen inte ensam kan gå i god för att målen nås.
– Det kan väl ingen lova? Vem vet vad energipriset blir om tio år? har han sagt till Svenska Dagbladet.

Anders Sundström

→ När Sunt Förnuft tar kontakt med Maud Olofsson för att meddela henne att Nuon-affären röstats fram till "Sveriges värsta slöseri" vill hon först inte ge någon kommentar. Hon återkommer dock lite senare och erbjuder sig att skriva själv, exklusivt för Sunt Förnuft, för att ge sin syn på ansvarsfrågan och hur affären gick till.

Här till höger kan du läsa hennes egna ord om Nuon-affären – "Sveriges värsta slöseri med skattepengar".

Exklusivt:

MAUD OLOFSSON SKRIVER SJÄLV OM NUON-AFFÄREN

Det är alltid lätt att vara efterklok men det är viktigt att komma ihåg att när beslutet om Nuon togs av Vattenfalls styrelse så såg energimarknaden helt annorlunda ut än vad den gör i dag. Sedan dess har elpriserna sjunkit väldigt kraftigt, och många stora energiföretag i Europa har, precis som Vattenfall, kraftigt fått skriva ner värdet på sina tillgångar.

När styrelsen i Vattenfall tog beslutet om att köpa Nuon så hade man också de gamla ägardirektiven, som den tidigare socialdemokratiska regeringen hade tagit fram, som sa att man skulle expandera i Europa. Dessa ägardirektiv ledde till att Vattenfall köpte både kol och kärnkraft runt om i Europa före 2006 då jag tillträdde som näringsminister. Ser man till utvecklingen så har dessa köp förorsakat stora förluster och också kraftiga nedskrivningar. Fortfarande brottas Vattenfall med problem med stillastående kärnkraft och problem med kolkraftverken.

EFTER DET ATT jag tillträdde som näringsminister tog jag och regeringen fram nya ägardirektiv, som riksdagen också fattat beslut om. Dessa pekar tydligare på konsolidering och minskad expansion men framför allt på ett ökat ansvar för att ta ledningen i omställningen till förnybar energi. Dessa ägardirektiv verkar den nya regeringen vilja behålla trots att det framfördes mycken kritik i valrörelsen.

Före beslutet i styrelsen om Nuon och innan det att ägaren tog ställning, så gjordes omfattande analyser av köpet av utomstående experter. Samtliga utomstående analyser visade då att detta var en bra affär för både Vattenfall och dess ägare, det vill säga Sveriges skattebetalare.

Samtidigt fanns det en del kritiska synpunkter och jag lyssnade noga på dessa. Det var därför som jag ställde många kontrollfrå-

gor till styrelsens ordförande, bland annat om de fortsatt skulle klara avkastningskraven med detta inköp och jag fick jakande svar.

DET VAR MED det kunskapsunderlaget som ägaren, i detta fall jag som ansvarig minister, gav klar-tecken till styrelsen att ta beslutet. Ytterst är det dock så att Vattenfalls styrelse, som då bestod av många namnkunniga och erfarna personer som till exempel Lars Westerberg och den tidigare socialdemokratiska ministern Anders Sundström, precis som alla andra bolagsstyrelser har ansvaret för alla de affärer som bolaget gör. Det är därför man tillsätter professionella styrelser i alla statliga bolag och inte överlåter till ansvarig minister att ta besluten. Om man skulle ha en annan ordning, där ansvarig minister skulle fatta avgörande affärsbeslut i de statliga bolagen skulle det innebära att det statliga ägandet med över 50 bolag skulle bli till en omöjlighet.

Mycket har förändrats på energimarknaden sedan Vattenfall förvärvade Nuon, för alla energibolag. Hade Vattenfalls styrelse, och jag som ansvarig minister, vetat det vi vet i dag så hade nog inte affären genomförts. Men vid varje givet tillfälle så kan man bara ta ställning till och fatta beslut utifrån den bästa information som man har tillgång till just då.

MED FACIT I HAND kan jag inte annat än beklaga att Nuonaffären inte blev den lyckade investering som Vattenfalls styrelse och utomstående bedömde trodde och hoppades på. Min förhoppning, och min tro, är att både politiken och Vattenfall som bolag har dragit lärdom av det, och att vi framöver – med de nya ägardirektiv som Vattenfall fick under min tid som minister – kommer att ta en allt aktivare del i omställningen till ett hållbart energisystem. ■

MAUD OLOFSSON

Före detta näringsminister och ansvarig förvaltare av de statliga bolagen mellan 2006 och 2010.

Efterklokhet är enkelt

Foto: Henrik Montgomery / TT

